

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Obraz bezdomovců v lokálním tisku

Barbora Holá

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Obraz bezdomovců v lokálním tisku

Barbora Holá

Vedoucí práce:

PhDr. František Kalvas Mgr., Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015 .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce za cenné připomínky a konzultace ohledně této bakalářské práce. A také děkuji mé rodině za podporu, trpělivost a pomoc, kterou mi dopřávala.

Obsah

1	Úvod	3
2	Výzkumné otázky a záměry bakalářské práce	5
3	Teoretická část.....	6
3.1	Definice	6
3.2	Bezdomovectví a legislativa.....	8
3.3	Typologie bezdomovectví	9
3.3.1	Základní rozdělení	9
3.3.2	Zjevné bezdomovství.....	9
3.3.3	Skryté bezdomovství.....	10
3.3.4	Potenciální bezdomovství.....	10
3.3.5	ETHOS typologie	10
3.4	Příčiny bezdomovectví	11
3.5	Charakteristika lidí bez přístřeší.....	13
3.5.1	Věkový charakter	14
3.5.2	Charakter pohlaví, vzdělání a národnosti	14
3.5.3	Charakter zdraví.....	15
3.6	Problémy lidí bez domova.....	16
3.7	Veřejnost, mass média a bezdomovectví.....	17
3.8	Sémiotika a sémiotická analýza.....	18
4	Empirická část	21
4.1	Metodologie – kvalitativní přístup	21
4.2	Plzeňský deník.....	21

4.3	Plzeňský deník – výběr článků	22
5	Analýza dat	24
5.1	Obecné články o bezdomovectví	24
5.2	Bezdomovci a veřejný prostor	25
5.3	Kriminalita spojená s bezdomovectvím	25
5.4	Bezdomovci a/vs. policie	27
5.5	Sociální služby bezdomovcům a charita	28
5.6	Bezdomovectví, roční období a počasí	29
6	Interpretace výsledků výzkumu	33
7	Závěr	35
8	Seznam použité literatury	37
8.1	Internetové zdroje	38
8.2	Použité články z Plzeňského deníku	39
9	Summary	43
10	Přílohy	44

1 Úvod

Zdalo by se, že o problematice bezdomovectví se v České republice hovoří celkem dost. Také by se zdálo, že se tomuto tématu věnuje mnoho autorů, ať už sociologů či autoři z jiných (byť příbuzných) odvětví. A zdálo by se, že se o problematice těchto sociálně vyloučených bytostí také dost píše v českých periodikách.

Opak je však pravdou, mnoho titulů na toto téma vydáno nebylo, mnoho článků předložených za určitý rok také není a v laické veřejnosti toto téma také není číslo jedna. Ovšem lidé hovoří. Hovoří o bezdomovcích, o „těch na ulici“, „těch žebrácích“. Ano hovoří, ovšem v neustálém koloběhu stereotypů. Proto mě zajímalo, jak „hovoří“ články v regionálním deníku.

Neexistuje mnoho výzkumů, ani empirických šetření z této oblasti, dokonce neexistuje ani jednotné definování *bezdomovectví* v Evropské Unii. A i přes to, že jsme vstoupili do Evropské Unie a přijali jsme mnohé nevyhnutelné kroky a zásahy, aby docházelo k co možná nejmenšímu vyloučení osob ze společnosti, tak se na veřejné úrovni, tedy politické, objevuje tato problematika stále v malém počtu, ač jsou bezdomovci trvalou součástí života všech velkých měst.

V laické veřejnosti vládne negativní postoj k lidem bez domova. Lidé vidí bezdomovce pouze jako otravné pobudy, kteří jsou neustále pod vlivem alkoholu či drog, vnímají je jako osoby, které znepříjemňují ostatním spoluobčanům život. Na mnoho lidí působí agresivně a drží se od nich dál. A rozporuplné názory jsou dokonce i na pomoc bezdomovcům například na podzim nebo v zimě. Zeptala jsem několika lidí ve svém okolí, zda by pomohli, kdyby měli příležitost, při nějaké sbírce či rozdávání jídla apod. Přiznám se, že jsem čekala solidárnost a soucit, ovšem z některých odpovědí jasně plynulo tvrzení, že „si za to ti bezdomovci můžou sami“ a není důvod jim pomáhat, když to vlastně ani nechtějí či nepotřebují, protože „přece musí dostávat sociální dávky“. Někteří autoři, kteří

se tomuto tématu věnují, a na které v textu hojně odkazují (Průdková, Novotný, Hradecký, Hradecká a další), vidí problém v nízké informovanosti veřejnosti. A z tvrzení některých autorů vyplývá, že za mnohými názory a myšlenkami laické veřejnosti stojí média.

Sdělovací prostředky se právě podle mnohých podílí na utváření negativního názoru na bezdomovectví. A v mnohých případech se nevěnují bezdomovectví z hlediska nespravedlnosti společnosti. Média posilují stereotypy, které danou společnost provázejí. Samozřejmě, že se je snaží i nabourávat, ovšem s ohledem na toto téma se tomu dle mých zjištění neděje.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký je mediální obraz bezdomovců v lokálním tisku. Zda jsou posilovány stereotypy v rámci problematiky bezdomovectví, zda je rozdíl v náhledu na ně s ohledem na roční období – především léto/zima. Protože dle autorů zabývajících se tímto tématem, je mezi sděleními v létě a sděleními v zimě opravdu rozdíl. A to z pohledu ne/solidarity, ne/soucitu, ne/podpoře a tak dále.

Pro svůj výzkum jsem použila články z regionálního deníku, konkrétně Plzeňského online deníku. Také proto, že ve městě Plzni žiji a zajímá mě pohled autorů článků na tuto tematiku.

2 Výzkumné otázky a záměry bakalářské práce

Tato práce je zaměřena na konstrukci obrazu bezdomovectví ve vybraném lokálním médiu. Zvolila jsem Plzeňský deník, konkrétně jeho online verzi. Cílem mé práce je analýza a rozklíčování mediálního obsahu článků týkající se a zasahujících do problematiky bezdomovectví. Zajímá mě konstrukce mediálního obsahu vybraných článků a souvislosti mezi nimi.

Mým cílem je také prozkoumat články a jejich obsah sémiotickou analýzou a nemuset se uchýlovat k jiné analýze, například tematické analýze obsahu. To však záleží také na homogenosti nebo naopak rozmanitosti dat, která získám jejich sběrem a analýzou.

Výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Jakým stylem je v Plzeňském deníku prezentována problematika a samotné téma bezdomovectví?

Výzkumná otázka č. 2: Jsou mediální sdělení prezentována spíše pozitivně, či negativně ve vztahu k bezdomovectví?

Výzkumná otázka č. 3: Panuje rozdíl v obsahu sdělení v tomto deníku v rámci ročních období a bezdomovectví?

3 Teoretická část

3.1 Definice

Bezdomovectví je fenomén dnešní doby, který ve společnosti, míněno v laické veřejnosti, rozpoutává mnoho různých a rozporuplných dojmů a pocitů. Věnuje se jí i politika především na komunální úrovni a také média. Avšak velmi málo.

Je velmi obtížné vystihnout definici pojmu bezdomovectví či bezdomovec. Termín *bezdomovec* se výrazně proměnil v čase, původně označoval člověka bez státního občanství nebo domovského práva, myšleno před rokem 1989. V tomto významu jej však chápe český právní řád dodnes [Průdková, Novotný 2008].

Matoušek [2003] definuje *bezdomovce* jako osoby, které jsou „bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznutí od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům, včetně systému sociální podpory“.

Bezdomovec je výraz, který se pojí s představou člověka bez přístřeší nebo bez domova, člověka, který žije na ulici. Je to člověk, který je sociálně vyloučen a je bez bydlení. Tyto faktory člověka ohrožují na životě. Můžeme říci, že jsou to lidé, kteří nezvládli nějakou náročnou životní situaci a vzdali svůj boj a oddali se osudu. Jsou to lidé zoufalí, bez vztahů, bez zázemí, které by ho přijímalo, bez smyslu života, bez střechy nad hlavou [Hradecký 2007]. Především jsou to ale lidé bez domova. Bez podpory a blízkých sociálních kontaktů, bez podpůrných sociálních sítí. Domov není střecha nad hlavou. To si musíme uvědomit nejen v souvislosti s bezdomovstvím. Je mnoho bezdomovců žijících na ubytovnách, ale bez domova, bez soukromí, bez lásky a štěstí [Hradecký, Hradecká 1996; Průdková, Novotný 2008].

Setkáme se i s bezdomovci, kteří ale pomoc odmítají. Jedná se o jedince, kteří nikoho a nic nevyhledávají a neočekávají, rezignují na jakoukoli pomoc

ostatních a to i svých blízkých a odmítají někdy i stabilní zázemí, které se jim může dostat. Také se setkáme s jedinci, kteří zapomněli, že peníze se rovnají práci, kvůli vzdalujícím se administrativním vazbám. „Být bez trvalého bydliště, živ na ulici s extrémním nedostatkem peněz a vhodných příležitostí může být pro jedince determinující na celý život a může být dlouhodobým vyloučením, až nakonec finální etapou nevratné sociální marginalizace“ [Hradecký, Hradecká 1996]. Hradečtí [1996] také hovoří o bezdomovcích jako o mentálně nestabilních osobách, kteří mají problém s navazováním vztahů a snadno se hrouť pod tíhou situací a problémů.

Z psychosociálního hlediska existuje definice bezdomovství, která říká, že „jde o komplexní kategorii, nejde jen o vymezení vztahu k bydlení, ale i o určitý způsob života, což akceptují lidé, jejichž osobnost je zásadním způsobem proměněna. Většinou nejde o volbu, ale o pád, který lidé neovlivní, je to postupný sociální propad. Postupně jedinec rezignuje a nesnaží se hledat alternativy“ [Vágnerová 2004].

Jsou to lidé často závislí na alkoholu, který je i následným útekem od reality a vzniklé sociální exkluze – bezdomovectví, drogách a hracích automatech. Lidé, kteří mají deprese a jsou svázáni úzkostí a osamělostí.

Definovat bezdomovectví je ve skutečnosti velmi obtížné, protože pokud vyřkneme, že bezdomovec je člověk bez přístřeší, bez bytu, bez domova, žijící na ulici nebo na veřejných místech, který přijímá nebo vyhledává pomoc sociálních pracovníků, města a potýká se se společenským vyloučením, je toto tvrzení velmi nepřesné a nedostatečné [Hradecký, Hradecká 1996]. A to se týká i výroků, že *bezdomovci* jsou nevhledně vypadající, špinavé, neupravené osoby, které potkáváme na ulici. Široká veřejnost je takto nejčastěji vnímá a škatulkuje. Jedná se však o velmi závažný sociální jev a nelze takto bezdomovství soudit.

Jak je vidět, tak bezdomovectví představuje velké množství jevů a tím pádem to komplikuje jeho vymezení. Každá definice klade důraz na jiný pohled a

jinak ho reflektuje a je velmi těžké definovat jedince, který se pohybuje na hranici problémů bezdomovectví užitím jedné definice, naopak pokud použijeme příliš širokou definici těchto pojmů, tak obsáhneme všechny osoby, které mají sociální problémy.

3.2 Bezdomovectví a legislativa

„V každé společnosti existují lidé, kteří z různých (objektivních či subjektivních) důvodů nemají dovednosti nebo prostředky k tomu, aby si bydlení zajistili nebo udrželi sami. Je proto povinností státu jim na principu solidarity pomoci, k čemuž může využít různé nástroje od legislativních, přes sociální práci až po sociální dávky“ [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2014].

Co se tedy bezdomovectví a řešení toho problému politiky týče, tak i hlavní město Praha vydalo koncepci návrhu řešení bezdomovectví. Díky sociální pozici hlavního města je počet bezdomovců v Praze vysoký. Tato koncepce z roku 2013 si klade za cíl minimalizaci negativních dopadů bezdomovectví na celou společnost i na bezdomovce samotné a také na kvalitu života v hlavním městě. Česká republika nemá ve své nynější legislativě žádný zákon zaměřený na řešení problematiky bezdomovectví.

Hlavní úkoly, které si Pražská a celorepubliková koncepce kladou, jsou především rozvíjení služeb pro bezdomovce – zdravotní péče, ubytování v zimě, větší kapacity pro ženy s dětmi, prevence, díky které se nebude zvyšovat počet bezdomovců, ale naopak klesat a vyvíjení návazných služeb pro možnost návratu co největší části bezdomovců do obvyklého způsobu života.

Jak jsem již psala, žádný zákon v ČR neřeší problematiku bezdomovců a stejně jsme na tom i se samotným výkladem pojmu *bezdomovec*. Je několik málo zákonů, které vykládají tento pojem ve vztahu například ke státní příslušnosti nebo nahlášení adresy na podatelně daného obecního úřadu, avšak terminologii nedefinují, a to ani „zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, jmenuje třikrát „osoby bez přístřeší“ (§ 61, 63, 69), jednou

„osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení“ (§ 57). Podobně chápe bezdomovce i zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi“ [Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2014].

Naše legislativa tedy zatím neošetřuje stav bezdomovectví v České republice, nemá jasnou definici *bezdomovce* (například člověk, který se pohybuje určitou dobu na ulici a zaznamenává ho případně nějaký sociální pracovník). Nic takového v tomto státě neexistuje. Ale zmiňované koncepce by tuto problematiku chtěly řešit více do hloubky a více rozvíjet sociální práce a to především ve spolupráci se samotnými bezdomovci.

3.3 Typologie bezdomovectví

Za každým případem bezdomovectví se skrývá jiný příběh, každý člověk bez domova, bez přístřeší musel řešit unikátní situaci, kvůli které se stal bezdomovcem. Je těžké vměstnat tyto lidi do určitých kategorií a klasifikovat je. Ale i pro jejich vlastní dobro, tak aby se těmto lidem dostalo vhodné pomoci a aby práce sociálních pracovníků byla úspěšná, je nezbytné určit hranice koho považovat za bezdomovce a utvořit určitá kritéria tohoto fenoménu. V odborných textech se objevuje základní dělení – zjevné, skryté a potenciální a také rozdělení ETHOS.¹

3.3.1 Základní rozdělení

Hradečtí [1996] rozdělují „bezdomoveckou populaci“ do tří skupin: fenomén zjevného bezdomovectví, skrytého bezdomovectví a fenomén potenciálního bezdomovství. Tyto formy bezdomovectví jsou kategorizovány dle vnějších znaků lidí bez domova.

3.3.2 Zjevné bezdomovství

Bezdomovci charakterističtí pro tuto skupinu „žijí na ulicích, na nádražích, vyhledávají azylové domy, noclehárny fungující přes zimu a další

---

¹ Viz příloha *Tabulka ETHOS*

podobná zařízení“ [Hradečtí 1996]. Tato populace bezdomovců je nejviditelnější, využívají sociálních služeb. *Zjevní bezdomovci* „žijí mimo standardní hranice sociálních norem a návyků“ [Průdková, Novotný 2008].

3.3.3 Skryté bezdomovství

Tento typ bezdomovectví „předčí viditelnější formu bezdomovectví zjevného“. Jsou to lidé, kteří nechtějí využívat sociálních nebo charitativních služeb, nechtějí nikde žádat o přenocování, zajištění bydlení. Děje se to především tam, kde není síť těchto služeb dostatečná, tedy v menších okresech a regionech. Provázanost mezi viditelnými bezdomovci a skrytými je však značná, protože hledání noclehu mimo sociální zařízení jsou vysilující a nejistá, nejdříve tedy bezdomovci bydlí například ve squatech, sklepích, starých automobilech nebo ve stanech. Ovšem s příchodem chladnějšího počasí nakonec stejně vyhledávají místa jako zjevní bezdomovci [Hradečtí 1996].

3.3.4 Potenciální bezdomovství

Do této skupiny spadají lidé žijící v těžkých životních situacích s rodinnými problémy, osobními problémy a v obtížích udržet si své bydlení a životní standardy [Hradečtí 1996]. Jsou to lidé, kterým hrozí bezdomovectví a je jen otázkou času, kdy se tomu tak stane.

Mezi takové se řadí i mladiství, kteří prošli ústavní výchovou a nemají se kam vrátit, nemají vlastní rodinu, která by jim domov poskytla, protože oni sami si ho někdy zařídit nedokážou [Průdková, Novotný 2008]. Dalšími náchylnými skupinami jsou drogově závislí, nezaměstnaní nebo lidé v podnájmech nebo ilegálně pracující. Pojátkem těchto všech skupin lidí je „nedostupnost vlastního bydlení“ [Průdková, Novotný 2008].

3.3.5 ETHOS typologie

Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci (FEANTSA) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení nazvanou

ETHOS. „Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví“ [Hradecký 2007]. Absence domova může ve třech doménách znamenat vymezení bezdomovectví. Domov může znamenat nějaký slušný prostor, který je vhodný pro využívání osoby a její rodiny (- *fyzická doména*), je to prostor ve kterém si člověk uchová své soukromí a udržuje společenské vztahy (- *sociální doména*). Také to může znamenat mít jistotu a právní nárok (- *právní doména*) [FEANTSA 2005; Hradecký 2007].²

Schéma pak zobrazuje typy bezdomovství a vyloučení. „ETHOS tedy člení osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto koncepční kategorie se dále člení na 13 operačních kategorií“ (Feantsa.org). Ty jsou zahrnuty ve čtyřech koncepčních kategoriích.³

3.4 Příčiny bezdomovectví

Pokud chceme řešit problematiku bezdomovectví, musíme znát její příčiny. Ne vždy je snadné rozlišit, co je však příčina a co následek. Jak říká Průdková a Novotný [2008], někoho například alkohol mohl dostat až na ulici, někdo však začal pít právě až tam. A to samé platí o nezaměstnanosti, kriminalitě nebo jiných problémech.

Názory na příčiny bezdomovectví se shodují v tom, že za vznikem bezdomovectví nestojí pouze jedna příčina. Jednou z hlavních příčin je chudoba. Ta se pojí s nejistým zaměstnáním či ztrátou zaměstnání [Hradecký, Hradecká 1996]. Lidé se dostanou nejčastěji na ulici ne kvůli jedné osobní katastrofě, ale rovnou kvůli několika najednou, které se často pojí [Mareš 1999].

Jak jsem již zmiňovala, k rizikovým osobám, které se mohou stát bezdomovci, patří osamělí lidé bez práce, s nízkým vzděláním, delikventi nebo

---

² Viz příloha *Domény bezdomovectví a vyloučení z bydlení*

³ Viz příloha *ETHOS (tabulka)*

například osoby s porušenou psychikou. Důležité jsou dva faktory, dle kterých bezdomovectví vzniká: „mimořádná událost v životě člověka a absence podpory ze strany rodiny, komunity“ (Janebová 1999). Tvrdí, že důležitým aspektem vzniku bezdomovectví je oslabení sociálních sítí člověka a role pomoci okolí [Janebová 1999].

Na příčiny bezdomovectví existují dva dichotomické pohledy. Z jednoho pohledu má bezdomovectví kořeny vzniku v sociálních a ekonomických faktorech a procesech, jako je „špatná bytová politika, ekonomická recese, diskriminace na trhu práce, marginalizace osob v bydlení, systém zdravotní péče, systém sociálních dávek“ atd. Tento pohled vidí problém v nastavení struktury samotného systému, proto ho můžeme nazývat strukturální [Janata, Kotýnková 2002].

Druhý pohled vidí problém v selhání samotného jedince. Tím může být již zmiňovaný alkoholismus, špatný zdravotní stav, hraní automatů, nízké vzdělání či kvalifikace apod.

Důvody vzniku bezdomovectví se v mnoha případech spojují dohromady, nejedná se pouze o ekonomické faktory nebo růst chudoby, ale také o psychické a sociální postižení. Tím vším může být jedinec omezen a handicapován [Vágnerová 2004].

Důležitým faktorem na začátku celého koloběhu sociálního vyloučení hraje roli rovina alkoholismu a užívání drog a na druhé straně osamělost a izolace. Příčiny bezdomovectví se u mužů a žen liší, přičemž u mužů bývají příčiny materiální a osobní a u žen ovlivňují počátek bezdomovectví vztahové faktory často doprovázené násilím.

Faktory subjektivní a objektivní:

Subjektivní faktory řadíme do čtyř kategorií

1. materiální faktory – ztráta bydlení nebo zaměstnání, nejisté bydlení, dlouhodobá nezaměstnanost, zadluženost apod.
2. vztahové faktory – změna struktury rodiny, rodinné problémy, diskriminace, porušené vztahy, rozvod, násilí v rodině apod.
3. osobní faktory – duševní nebo tělesná choroba, nesamostatnost, alkoholismus a další závislosti
4. institucionální faktory – propuštění z ústavu, vězení nebo opuštění dětského domova

Objektivní faktory se pohybují v rovině respektování a dodržování lidských práv a svobod, respektování rovných příležitostí v oblasti vzdělanosti a kvalifikace, zachování rovného práva. Souvisí také se sociální ochranou, s vyloučením, zabezpečením ve stáří, otevřením trhu pro mládež apod. „Význam objektivních faktorů je také v jejich působení na legislativu, na rovnost žen a mužů, na kriminalitu...“ [Hradečtí 1996].

Subjektivní a objektivní faktory a jejich síla působení a variace se v různých zemích liší, ale ovlivňují fenomén bezdomovectví a ve všech zemích nastává stejná situace. A to, že všichni bezdomovci po celém světě, bez rozdílu pohlaví či věku, „žijí ve výrazné chudobě“ a odlišují se od zbytku veškeré populace. Odlišné jsou i jejich příčiny bezdomovectví [Hradečtí 1996].

3.5 Charakteristika lidí bez přístřeší

V této kapitole rozvedu několik základních charakteristik *lidí na ulici*. Je sice problém vymezit populaci bezdomovců kvůli typové rozmanitosti a také kvůli tomu, že neexistují statistická šetření, která by se týkala komplexně celé České republiky. Jsou proto často využívána data statistického úřadu ze *sčítání lidí, domů a bytů* a pak také data z několika velkých měst České republiky ze sčítání bezdomovců. Problém však je, že šetření nezachycují skryté bezdomovectví a úplné informace o bezdomovcích tudíž nejsou dostupné.

Hradečtí [1996] také podotýkají, že jakékoli statistiky mohou podceňovat tento fenomén a jeho dosah a šíři.

3.5.1 Věkový charakter

Věk osob bez domova je nejčastěji střední, produktivní. Produktivní věk je mezi 26 a 60 lety, někdy je spodní hranice 30 let. To potvrzují i šetření prováděná v roce 2004 v Praze a v roce 2014 v Plzni. Plzeňské šetření prokazuje, že největší počet oslovených lidí bez přístřeší je mezi 31-54 lety. Ovšem šetření také ukázalo, že „zhruba každý šestý bezdomovec na území města Plzně je starší 55 let“ [Váně, Kalvas 2014]. To také potvrzuje, že v České republice jsou bezdomovci starší než jinde v Evropě (Průdková, Novotný 2008). Co se týče té nejmladší skupiny bezdomovců, většinou se jedná o mládež, která opustila dětský domov nebo prošla ústavní péčí. Jsou to lidé, kteří nemají stabilní zázemí, nemají kam se vrátit a nemají osvojený způsob a návyky, jak začít pracovat a uplatnit se na trhu práce. Mezi nejmladšími bezdomovci se však pohybují i ti, kteří pocházejí z úplných nebo rozpadlých rodin. Jejich zázemí nebylo idylické a měli například rozepře s rodiči. V mnoha případech dochází v takovýchto rodinách i ke vzdoru mladistvých a odmítání autorit [Průdková, Novotný 2008; Hradečtí 1996].

3.5.2 Charakter pohlaví, vzdělání a národnosti

Podle statistických dat je mezi lidmi bez domova více mužů než žen. Prokazují to všechna šetření. Ovšem problém nastává v přesnějším poměru mužů a žen. Na ulici vídáme spíše muže, kteří tvoří většinu zjevných bezdomovců, zatímco většina žen nechce být viděna a radí se mezi skryté bezdomovce. V dnešní době sociodemografické údaje poskytují procentuální data, která ukazují kolik je žen bez domova v České republice. Procentuálně je to 10-15%, přičemž v Praze se číslo blíží horní hranici, ze všech bezdomovců.

Zajímavým jevem fenoménu bezdomovectví je že se mezi muži bez domova pohybuje velké množství rozvedených. Jsou za tím procesy a gesta,

kteřá často vedou až ke ztrátě domova. Těmito faktory jsou například rizikové chování v době manželství a následný rozvod způsobený tímto chováním – alkoholismus, sázení apod. , ponechání majetku, obydlí, zázemí manželce, popřípadě v tom figurují soudy, které se řídí stereotypem – tedy rozhodováním ve prospěch žen. Muž je následně v tíživé životní situaci, kumulují se faktory, příčiny bezdomovectví, a proto takovýchto případů rapidně přibývá.

Data, která máme v České republice k dispozici ukazují, že většina bezdomovců je české národnosti a zbytek populace lidí bez domova tvoří cizinci, ve většině slovenské národnosti.

Obecně mají bezdomovci spíše „nízkou úroveň vzdělání“, což znamená základní vzdělání nebo vyučení. Často se tyto fakta pojí i se zázemím v rodině, která jedinci nevytvořila podmínky k vystudování nebo dostudování. Necelé procento bezdomovců má vysokoškolské vzdělání [Hradečtí 1996].

3.5.3 Charakter zdraví

Život bez domova, bez střechy nad hlavou, život na ulici, bez zázemí a bez základních podmínek znamená i život bez dodržování základních hygienických zásad a návyků a bezdomovec je denně vystaven škodlivým vlivům městského prostředí.

Ve věkové charakteristice jsem zmiňovala, že nejvíce bezdomovců je v produktivním věku. Kvůli permanentnímu oslabení organismu a imunity se ale jejich životy zkracují a následně hrozí, že předčasně zemřou.

Právo na zdravotní péči má každý občan České republiky, pojí se s ní však i placení zdravotního pojištění a tudíž se tato otázka stává velmi obtížně zodpověditelnou. Většinou záleží na samotném lékaři, zda člověka bez domova přijme do své péče, nebo ne. Pojišťovny totiž v drtivé většině odmítají uhradit lékařské výkony a nebo to zpětně po bezdomovci vymáhají. Názory se různí, zda je to protiprávní, či ne. Lidé se často setkají i s odmítnutím lékařských zařízení

první pomoci bezdomovci. Bezdomovci se následně zadlužují a potácejí se v bludném kruhu [Hradečtí 1996; Šupková 2007].

Větší problém než běžné nemoci, jako je chřipka apod., hraje v životě bezdomovců požívání alkoholu a drog. Užíváním těchto návykových látek utíkají od stresu souvisejícím se sociální exkluzí. Sociální zařízení převážně nepřijímají uživatele drog bez domova.

Potvrzeným faktem je porušené psychické zdraví člověka. Duševní poruchy mohou být příčinou bezdomovství, ale také přetrvávajícím důsledkem života bez domova [Průdková, Novotný 2008]. „Mezi bezdomovci se pohybují propuštění pacienti psychiatrických léčeben nebo nemocnic“ [Hradečtí 1996].

Můžeme říct, že poškození organismu člověka způsobuje více faktorů pospolu. Když vynechám lidi, které jejich nemoc na ulici dostala, tak ve většině platí, že špatné chudobné životní podmínky, změna počasí a venkovních teplot, narušená psychika a užívání návykových látek způsobuje úmrtí bezdomovce někdy i o mnoho let dříve než u ostatní populace [Hradečtí 1996].

3.6 Problémy lidí bez domova

Samozřejmě, že i lidé bez domova mají a prožívají ve svém životě různé problémy a složité situace. Tyto problémy se nejčastěji pohybují okolo zdravotní lékařské péče, nezaměstnanosti a hledání zaměstnání a také hledání jakéhokoli bydlení. Tyto aspekty života bezdomovců rozvedu trochu podrobněji.

Hledání práce je pro bezdomovce vždy složité. Faktory, které je odkazují spíše k tomu, že práci nedostanou se hromadí. Nízký stupeň vzdělání, nedostatečná praxe, špatný zdravotní stav a zanedbání vzhledu. To vše a mnohem více doprovází člověka bez domova při hledání zaměstnání. Často k získání pracovního místa nepřispívá ani fakt, že jejich trvalé bydliště je na městském úřadě a nebo, že nemají doklady, které by mohli předložit. Spousta z nich je ztratilo, považovali je za nepotřebné apod. Objevují se i situace, kdy nevalný

vzhled ovšem předčí i pracovní zkušenosti a kvůli předsudkům uchazeč-bezdomovec místo nezíská.

Bezdomovci nejčastěji získávají nelegální práci bez jakékoli dohody. Často pracují pouze za stravu nebo za pár korun [Průdková, Novotný 2008]. Tito lidé jsou „odtrženi od trhu práce“ [Barták 2011].

3.7 Veřejnost, mass média a bezdomovectví

Neexistuje mnoho průzkumů, které by se věnovali tomuto tématu a problematice v České republice. Pouze několik organizací provedlo šetření ke zjištění postojů obyvatel České republiky k bezdomovcům.

Tyto výzkumy ukázaly, jaký je postoj lidí k této problematice, a to veskrze negativní. Tyto postoje bývají tvořeny společenskými stereotypy či osobní zkušeností, která je tedy (dle postojů veřejnosti) téměř vždy negativního rázu. Objevují se zde i názory pozitivnější, ty jsou však založeny pouze na soucitu a nikoliv na zdravém rozumu. To je problém i negativních postojů [Hradečtí 1996]. Také se lidé přiklání k názoru, že si za svou situaci lidé bez domova můžou sami a zároveň se přiklání k názoru, že je bezdomovectví je problém, který by se měl řešit.

Je tedy jasné, že mnozí autoři se přiklání k názoru, že za postojem veřejnosti stojí sdělovací prostředky, které podávají spíše negativní informace. Ty totiž tvoří své zaměření a filtrují informace podle svých kritérií a tím pádem mají určitou moc nad šířením daných témat a informací [Hradečtí 1996]. Bezdomovce podle nich ukazují pouze ve špatném světle a hledají pouze pozdvižení, která by konzumenta mediálních obsahů zaujala [Průdková, Novotný 2008]. Také na tom má podíl fakt, že se média věnují tomuto tématu pouze zřídka a na četnosti zpráv, sdělení mají vliv roční období, čemuž se budu ve své práci také věnovat.

Média mohou tedy podporovat a posilovat stereotypy, které v naší společnosti panují. Na to, jak je konstruován obsah mediálních sdělení v lokálním tisku, se zaměřím v této práci a nebude mě zajímat pouze tato samotná otázka, ale také právě změny v obsahu sdělení s ohledem na roční období, především zimu a léto.

3.8 Sémiotika a sémiotická analýza

Sémiotika je věda, která se zabývá znaky a znakovými systémy, prvky, které jsou uspořádané a jsou provázané vzájemnými vazbami. Hlavním pojmem je znak – sémiotika je tedy nauka o znakových systémech a studiu znaků a mechanismů a jejich fungování [Doubrovová 2002].

Sémiotika spadá do strukturalistického studia jazyka. Strukturalismus je „odvozen od různých struktur jazyka tvořených znaky, příběhy a mýty“ [McQuail 2009]. Strukturalismus se zabývá všemi znakovými systémy s jazykovými náležitostmi. V dané společnosti je vždy určitá sdílená konstrukce reality, ve které převažují určité hodnoty a postoje. Tato konstrukce je tvořena symboly a jejich významy [Jiráček, Köpplová 2003]. Prostřednictvím znakových systémů jsou reprezentovány určité události, které nelze zaznamenat přesně a nemůžeme to vnímat jako přímý odraz reality. Sémiotika chápe realitu jako konstrukt společnosti. Pravá podstata všech jevů je ukryta ve vztazích, které konstruujeme kolem nich samotných [Doubrovová 2002].

Tato věda – sémiotika – je „oborem, který se zabývá znakem, označováním, znamenáním“. A to vždy v určitém vztahu, buď se jedná o vztah k určitém skutečností, které znaky zastupují nebo ve vztahu k již danému „vnímání“. Proto se jedná o „určitý typ porozumění, respektive komunikaci“ [Doubrovová, 2002].

Tato disciplína se skládá ze tří částí, subdisciplín: pragmatika, sémantika a syntax. Pragmatika – vztah znaku k jeho uživateli – zkoumá neverbální dopady a důsledky v rámci významových obsahů. Zkoumá postupy, jak se znaky vytvářejí.

Sémantika – vztah znaku ke skutečnosti – sleduje vztahy mezi označovaným a označujícím, tedy změny a proměny významových jazykových jednotek. A poslední částí sémiologie je syntax (nebo také syntatika) – vztah znaku k ostatním znakům – zde se jedná tedy pouze o znaky samotné, nahlíží na jazykovou sféru pouze z hlediska forem znaků. Už ji tolik nezajímá, jaký význam znak má [Doubrovová 2002; McQuail 2009].

Sémiotika je spojována především se jmény Ferdinand de Saussure (který ji nazýval sémiologií), Charles Sanders Peirce a také Roland Barthes, který se věnoval sémiotice z hlediska masové komunikace.

Co se týče znaků a jejich významů, tak McQuail nabízí vysvětlení, že „jednotlivé znaky získávají svůj význam prostřednictvím systematických rozdílností“, tyto rozdílnosti jsou upravovány systémovými kódy [McQuail 2009]. Znaky také dostávají na významu skrze hodnoty, které jsou součástí dané společnosti, kultury jazykového – znakového systému. Tyto hodnoty mohou mít pozitivní nebo negativní zmocnění. [McQuail 2009]. Právě v těchto hodnotách se pohybuje můj výzkum a má sémiotická analýza, tedy z pohledu pozitivních, neutrálních nebo negativních hodnot.

Pro můj výzkum v rámci bakalářské práce jsem zvolila tedy analýzu, která vychází ze sémiotiky. Jedná se o sémiotickou analýzu obsahu a je to jedna z metod kvalitativního přístupu. Je to metoda interpretační a jejím cílem je interpretovat mediální sdělení [Trampota, Vojtěchovská 2010].

Sémiotická analýza plyne ze sémiotiky. Její hlavní zájem tvoří znaky a znakové systémy. Sémiotickou analýzu je možno použít na všechna mediovaná sdělení – verbální, audiální nebo vizuální [Trampota, Vojtěchovská 2010]. „Sémiotická analýza se soustředí na stavební prvky, z nichž je text sestaven, aby se dobrala významu“ [Burton, Jiráček 2001]. Tato analýza rozkrývá především mediální sdělení a odpovídá na otázku, jaké významy mohou mít taková sdělení, a to zejména ta skrytá symbolická poselství [Trampota, Vojtěchovská 2010].

Nejde tedy o samotná sdělení, ale o významy, které z nich poté vyplývají, důležité je tedy pro sémiotickou analýzu odkrývání významů. Sémiotická analýza je spojena s danými kulturními, politickými a sociálními situacemi a důležitou součástí analýzy je vždy poznamenat, v jaké společnosti je prováděna [Trampota, Vojtěchovská 2010].

Sémiotická analýza je součástí kvalitativního výzkumu, kvalitativních šetření a tudíž není jejím cílem postihnout široký vzorek. Výzkumný vzorek je obvykle redukován, je menší a volený záměrně, a právě jako součást kvalitativního přístupu má rozkrýt určité příčiny a skutečnosti dané problematiky a daného tématu v dané kultuře [Trampota, Vojtěchovská 2010; Disman 2000]. Sémiotická analýza může tedy rozkrýt kulturní významy obsahů mediálních sdělení odhalit jejich podjatost (McQuail 2009). Nezáleží jak vysokou míru validity budou tvrzení mít, ale spíše záleží na argumentaci [Trampota, Vojtěchovská 2010].

Tím, že se sémiotická analýza musí vždy vyrovnat s danou kulturou a jejími hodnotami a zvyklostmi, setkává se často se stereotypy, které jsou součástí v přecházející kapitole již zmiňovaného mýtu. Tyto stereotypy se týkají také tématu bezdomovectví a i já jsem je v mnou vybraných člancích podhalila.

4 Empirická část

4.1 Metodologie – kvalitativní přístup

Pro mou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum, který pomáhá rozumět. Cílem kvalitativního výzkumu je „porozumět lidem v sociálních situacích“, studium subjektivních kategorií a vytváření nových teorií a hypotéz. „Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoli informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry“ [Hendl 2005]. Získává spoustu informací o malém počtu participantů, jedinců a o redukcí dat rozhodují sami účastníci výzkumu, protože záleží, co výzkumníkovi prozradí a co oni považují za důležité.

Vstupem kvalitativního výzkumu je sociální problém. Pak probíhá terénní výzkum, vytvoření vzorku, sběr dat a následná analýza a interpretace výsledků, vše probíhá zároveň, současně. Výstupem jsou pak nové hypotézy, rozvíjení teorií nebo případně i nové teorie (grounded theory) [Disman 2000]. Plán výzkumu může být velmi flexibilní, rozvíjí se a to díky průběžně získaným datům a přizpůsobuje se dalšímu vývoji [Hendl 2005].

Jak jsem již napsala výše, kvalitativní přístup získává velké množství informací z omezeného vzorku, tím vystupuje jeho přednost, zaměřuje se na podstatu zkoumaného problému a není omezen dopředu stanovenými odpověďmi. Problém nastává v generalizaci výsledků. Výsledky výzkumu často není nemožné zobecnit na celou populaci. Kvalitativní výzkum se vyznačuje „relativně nízkou reliabilitou“ [Disman 2000].

4.2 Plzeňský deník

Krátce představím samotný deník, společnost která ho provozuje a jeho fungování a zacílení.

Plzeňský deník patří mezi devadesát čtyři regionálních titulů, které vydává firma VLTAVA-LABE-PRESS, a.s. (VLP). Deníky této společnosti patří mezi

nejvýznamnější a nejrozšířenější regionální noviny v České republice. Čtenost těchto deníků, popřípadě i týdeníků, je velmi vysoká. V regionálních denících nejsou obsahem zprávy pouze z místního okolí či okresu, obsahuje i zpravodajství z celé České republiky i ze světa. Dominantní postavení však má právě zpravodajství z daného okresu či kraje. „Cíleně lze regionálně oslovit více než 10% obyvatelstva až do úrovně jednotlivých okresů...“ [VLTAVA-LABE-PRESS 2000].

Plzeňský deník vychází od roku 1992. Jak již bylo řečeno, i tento deník přináší zprávy z místního okolí, z regionu ale i z celé ČR a ze světa. Zprávy z okolí nejsou zaměřeny jen na samotnou Plzeň, ale také na dění v malých obcích v celém regionu.

Deník.cz je zpravodajský server a vychází z tištěné podoby Deníků. Informace o dění v celé republice jsou „rozdělena do třech oblastí – republikové, regionální a okresní“ [VLTAVA-LABE-PRESS 2000].

Plzeňský deník jsem vybrala z důvodu, že v Plzni žiji a studuji a také z důvodu jeho tradice a čtenosti. Pokusila jsem se zjistit čtenost přímo Plzeňského deníku, kontaktovala jsem redakci pomocí emailu, bohužel odpovědi se mi nedostalo, ale zjistila jsem že celý Deník (pod který Plzeňský deník spadá) si denně přečte okolo 1,3 milionu lidí a internetová doména Denik.cz má čtenářskou základnu okolo půl milionu čtenářů.

4.3 Plzeňský deník – výběr článků

Pro svůj výzkum jsem zvolila online verzi Plzeňského deníku. Vybrané články, které jsem posléze zkoumala, jsou od ledna roku 2013, do konce ledna roku 2015, v období dvou let. Články z toho období jsem vybrala záměrně, abych postihla alespoň dvě zimy a dvě léta, ale zároveň byl obsah článků co nejaktuálnější. I proto, že probíhalo v Plzni sčítání bezdomovců pod záštitou Filozofické fakulty ZČU, což mohlo mít za následek větší počet článků věnovaných tématice bezdomovectví. Články jsem čerpala přímo z online verze

Plzeňského deníku na jejich webových stránkách. Předem jsem se ujistila několika emaily s redakcí plzeňského deníku, zda mi jejich server vyhledá všechny články týkající se bezdomovectví, které byly v těchto letech vydány. Získala jsem kladnou odpověď. Články jsem v databázi vyhledávala pomocí klíčových slov: *bezdomovec*, *bez domova*, *bez přístřeší*, *bez domov**, *bezdomov**. Touto metodou jsem získala 89 článků, které se problematikou bezdomovců zabíraly.

Z tohoto počtu jsem jich 14 vyloučila, většinou články, které se problematiky bezdomovectví téměř vůbec netýkaly nebo to byly opakující se články v přehledu informací (přehled událostí jednoho týdne apod.). Čili opakující se články jsem vyřadila, naopak jsem zaznamenala několik případů, kdy se článek „vyvíjel“ a obsah článku věnovaný konkrétnímu problému v oblasti bezdomovectví se obměnil. A to jak z negativního na pozitivní, tak i opačně.

Články, které jsem zkoumala, jsem pro lepší přehlednost rozřadila do šesti kategorií podle jejich tematického zaměření. Zaměřila jsem se také na spojitosti a asociace mezi články a jejich tématy. Každý z článků jsem převedla do aplikace Word a podrobila analýze. Konkrétně jsem zvolila sémiotickou analýzu obsahu. Tato analýza se mi jevila jako velmi vhodná a nepotřebovala jsem ji doplnit žádnou jinou metodou. Z počátku jsem uvažovala o doplnění tematickou analýzou mediálního obsahu, ale zůstala jsem pouze u sémiotické analýzy, protože obsah mediálních sdělení byl vcelku jednotvárný a celistvý a všechny možné nástrahy kvalitativních dat získaných z použitých článků postihla. Dobrým postupem pro jednotvárnost obsahu bylo i rozřazení do již zmiňovaných kategorií.

5 Analýza dat

Vybrané články jsem zkoumala a zkoušela zjistit, jaké mají mediální sdělení významy a má zjištění předkládám. Aby se mi s články lépe pracovalo, vyhodnocovalo a interpretovalo významy, tak jsem si je rozdělila do tematických skupin a následně jsem je podle této kategorizace zkoumala.

5.1 Obecné články o bezdomovectví

Tato skupina článků má víceméně informativní charakter. Jedná se o články se statistickými daty, průzkumy týkající se sčítání bezdomovců, zda počet narůstá či klesá, jak se pohybují věkové hranice. *„Podle odhadů ale jejich aktuální počet může být až 400. Každému šestému bezdomovci je přes padesát pět let, třetina lidí už nemá domov přes pět let“* [ČTK 2014].

Průzkumy či výzkumy se týkají nejen samotných bezdomovců, ale i ostatních obyvatel (města Plzně) a jejich postojů k osobám bez přístřeší, týkají se i průzkumů bezpečnosti. *„Samotné sčítání proběhlo na více než osmi desítkách lokalit, které byly předem vytipované. Informace o místech výskytu získali pracovníci Katedry sociologie (...) z několika zdrojů...“* [Říský 2014].

Tyto články nejsou téměř vůbec citově zbarvené, neobjevují se zde žádné expresivní výrazy. Články neobsahují rozsáhlejší analýzy, většinou v řádu čísel, postupů sběru dat při průzkumech. Někdy poskytují vyjádření účastníků na výzkumech a šetřeních. V člancích se tedy vyjadřují jak výzkumníci, tak politici či organizace spojené s péčí o bezdomovce. Také se věnují například sociálním službám pro bezdomovce – v oblasti počtu míst v azylových domech, počtu bytů pro chudé apod. *„Odborníci zjistili, že v západočeské metropoli se vyskytuje přibližně 250 osob, přičemž šestinu tvoří jedinci starší 55 let. Právě pro uvedenou skupinu chce město zrekonstruovat budovu, jež by sloužila jako pobytové zařízení...“* [Mrázová 2014].

Články v této kategorii jsou z mého pohledu vnímány neutrálně. Nevvolávají žádné emoce a sdělení jsou téměř v každém případě informativního rázu.

5.2 Bezdomovci a veřejný prostor

Články v této sekci mají negativní charakter. Bezdomovci jsou prezentováni negativním způsobem – jako nebezpeční pro okolí a obyvatele v okolí, jsou přítěží a obtěžují spoluobčany. „*Stížností od cestujících na ně chodí desítky. Partičky mladých bývají opilé, hlučné a obtěžují okolí (...). Nárůst bezdomovců je teď markantní...*“ [Tolarová, Veselá 2014].

Tato skupina obsahuje články týkající se bezdomovců na veřejných místech, jejich výskytu v ulicích a na nádražích a v parcích. „*Na dvojici bezdomovců, kteří močili na lavičku u katedrály sv. Bartoloměje na náměstí Republiky, upozornila v úterý odpoledne kolemjdoucí žena...*“ [Matoušek 2014].

Mediální obsah těchto zpráv je vykreslován ve špatném světle pro bezdomovce. Jejich život na ulici a oni samotní jsou označováni hanlivě, obyvatele si stěžují, což je znázorněno téměř v každém článku s touto tematikou, obyvatelům je dán prostor k vyjádření se k tomuto tématu. Vyjádření jsou vždy negativní, rozšiřují špatný názor na bezdomovce a označují je expresivními, hanebnými výrazy. „*Podivné existence všeho druhu se pohybují nejen po nástupištích, ale zkoušejí také štěstí v hale. Odtud je však (...) vyvádějí dispečeri*“ [Korelus 2014].

5.3 Kriminalita spojená s bezdomovectvím

Kriminální činnost je jedním z dominantních témat z celkového počtu článků. Objevují se zde dva tematické okruhy, proto tuto sekci ještě rozdělím do dvou podskupin.

a. Bezdomovci jako zločinci

V těchto článcích jsou bezdomovci vyobrazováni jako pachatelé nejrůznějších trestných činů, nelegálních činů a praktik. Plzeňský deník v těchto případech upozorňuje na závažnější činy, jedná se o pobodání, napadání, pokusy o vraždu, zabití, loupeže apod. *„Když jeden ze strážníků fotografoval tábořiště lidí bez střechy nad hlavou, kousl ho zezadu pes. Zvíře muži roztrhlo kalhoty, ke zranění našťěstí nedošlo. Případem se bude zabývat přestupková komise Úřadu městského obvodu Plzeň 2 a Hasičského záchranného sboru Plzeňského kraje“* [Švec 2014]. Tyto trestné činy páchají bezdomovci většinou na jiných bezdomovcích. Činy jsou spojovány s opilostí a narkomanií.

Ač by se mohlo zdát, že články budou bezdomovce vykreslovat ve výrazně negativním obraze většinou tomu tak není. Články mají spíše podat informace o dané události, bezdomovci jsou ukazováni ve špatném světle, ale výrazy o bezdomovcích nejsou afektované, nadměrně expresivní. Články s touto tematikou samozřejmě nemůžou vyznívat pozitivně ani neutrálně, negativní dojem tato tematika navozuje sama o sobě.

b. Bezdomovci jako oběti zločinců

Články v souvislosti s tímto tématem vyobrazují osoby bez přístřeší jako oběti. Jedná se o trestné činy související s požáry – upálením, podpálením obydlí bezdomovců - žhářství a vraždy. Objevil se v tomto období i případ, kdy dva policisté napadli a zbili bezdomovce, který jim údajně kladl odpor. Nakonec nebyli odsouzeni. *„Jenže podle obžaloby měli policisté muže zbit, přestože jim nekladl odpor. (...) Napadenému útokem natrhli slezinu, což vedlo ke krvácení do břicha. Právě na následky vnitřního krvácení bezdomovec o tři dny později zemřel...“* [Švec 2014].

Tyto případy mají taktéž informativní rámeček, obraz bezdomovců je zde konstruován relativně neutrálně až pozitivně, ale tím, že jsou v nich lidé bez přístřeší zobrazováni jako oběti trestných činů, tyto články působí na city a podněcují k soucitu.

5.4 Bezdomovci a/vs. policie

Nejpočetnější kategorie článku se týká bezdomovců a policistů. Tyto články lze také rozdělit na dvě podskupiny, ale zde jedna významně převyšuje druhou.

a. Policisté „pomáhají a chrání“

Dominantnější část článků tvoří zákroky policistů proti bezdomovcům. Jedná se o kontroly, zamezování používání otevřeného ohně, vykazování bezdomovců z daných lokalit města, kontrolování neoprávněného zabírání veřejného prostoru, prostranství. *„Během akce policisté provedli kontrolu několika osob. V jednom případě zjistili, že je po osobě vyhlášeno celostátní pátrání. Během akce byla udělena jedna bloková pokuta za nedovolené přechovávání omamné a psychotropní látky“* [Korelus 2013]. Objevují se články, kde jsou popisovány postupy policistů ve snaze poradit bezdomovcům a informovat je o různých variantách sociální pomoci.

Obraz bezdomovců je v těchto článcích zobrazován spíše negativně. Jsou znázorňováni jako nepřizpůsobivý, agresivní, nechtějí využít sociálních služeb, které jsou jim nabízeny. *„I přes varování se bezdomovec do kašny pokoušel znovu skočit a strážníci se mu v tom snažili zabránit. To se však nelíbilo dalšímu ze skupinky a začal strážníkovi bránit v dokončení zákroku. Za pomoci chvatu byl tento „ochránce“ dalším ze členů hlídky odveden stranou. Agresivita opilého muže stoupala a snažil se strážníka napadnout...“* [Říský 2014].

Také zde jsou bezdomovci spojováni s narkomanií, držení marihuany a tvrdších drog. Popisování jsou tedy negativně, články často zveličují kriminální činy, které jsou policisty ve výsledku řešeny pouze pokutami nebo domluvou, ovšem haní bezdomovce a potvrzují stereotypy, které se ve společnosti objevují. „*Tady jsou opravdu největší problémy, scházejí se tu lidé, kteří překupují omamné a psychotropní látky a pak je i konzumují...*“ [Švec 2013].

b. Napadení bezdomovce policisty

Druhým typem zpráv je napadení bezdomovců policisty. Tento případ se stal v roce 2013 v Plzni. V tomto případě zde byl mediální obsah konstruován ve prospěch bezdomovectví, bezdomovec totiž po zásahu policistů zemřel. Mediální obsah tedy vzbuzuje soucit i přesto, že je zde bezdomovec také spojován s alkoholem a žebráním, či otravováním. „*S ohledem na podnapilost a způsob života poškozeného museli vědět, že se nemůže jejich útoku bránit. Po ukončení útoku ho zanechali na místě a odešli...*“ [Švec 2014].

5.5 Sociální služby bezdomovcům a charita

Tato skupina článků poskytuje informace o poskytování sociálních služeb v rámci města Plzně a okolí. Obsah článků zahrnuje zprávy o azylových domech, pobytových zařízeních pro bezdomovce, jednáních magistrátu města Plzně, poskytování lékařské péče pro osoby bez domova, možnostech přivýdělnku prostřednictvím práce zprostředkované úřady. „*Město ve spolupráci s plzeňskou Charitou zintenzivní pomoc lidem bez přístřeší. Kromě zřízení terénní služby plánuje vybudovat pobytové zařízení pro bezdomovce za zhruba dvanáct milionů korun...*“ [Mrázová 2014]. Také se jedná o články referující o poskytování jednorázových služeb přímo pro bezdomovce, například akce se servírováním jídla pro lidi bez přístřeší a v noclehárnách.

Obsah těchto článků je konstruován pozitivním způsobem. Bezdomovci jsou vykreslováni se soucitem, jsou zde používány metafory a citově zabarvené výrazy. *„Nabídne tradiční bramborový salát s rybou a návrh pro každého malý dáreček z adventní charitní sbírky. Jinak tu mohou nocleh využít i během svátků všichni, kteří nemají kam hlavu složit...“* [Hernandezová 2013].

Objevují se i články, které však informují o nezájmu osob bez domova o služby poskytované městem a charitativními organizacemi. *„Kromě azylového ubytování v Domově sv. Františka jim nově nabízí podporované bydlení, od ledna pak pomůže najít zájemcům práci. Jenže odezva ze strany lidí, jež se ocitli na ulici, je zatím mizivá...“* [Mrázová 2014]. Ty už příliš pozitivně nevyznívají, ale obsahují i důvody, které vedou k pochopení jejich postoje. Jedná se například o starost o psy, kteří do nocleháren a azylových domů nesmějí a bezdomovci je nechtějí opustit. Nepříznivý, záporný pohled to na bezdomovectví přímo nehází, ale opět jsou zde v konfrontaci s alkoholem. I v těchto článcích se často objevují metafory či přirovnání. *„Když je zima, spíme na ulici nebo v lese. Na charitě jsme už dříve byli, ale nemáme s ní dobré zkušenosti. Jednak je tam často plno, postele jsou v horším stavu než na vojně. (...) Spát na ulici není nic příjemného, máme zmrzlé nohy, že se nemůžeme ani postavit. Ale do charity nepůjdeme...“* [Hernandezová, Říský 2013].

5.6 Bezdomovectví, roční období a počasí

Tuto kategorii bych také rozdělila do dvou podskupin. Objevují se články, které referují o bezdomovectví a lidech bez domova jinak v letních, teplejších měsících a jinak v zimních, mrazivých.

a. Léto, teplé počasí a vysoké teploty

Obsah těchto článků vykresluje bezdomovectví negativním způsobem. Bezdomovci obtěžují okolí, jsou opilí a agresivní a lidé se

jich bojí. Konstruuje tedy velmi negativní dojem. „*Asociální občané obtěžující své okolí však nejsou problémem pouze Borského parku, byť právě tam je tento nešvar opravdu hodně na očích*“ [Vejvodová 2014].

Těchto článků je však méně a spíše asociují již s výše zmíněnými kategoriemi – bezdomovci ve veřejném prostoru. „*Necelé tři roky starý dřevěný altánek (...), příjemné místo k posezení a odpočinku v náruči přírody, se stává terčem bezohledného vandalismu. (...) Očividně tam přespávají nějaké živly, nevíme jestli jde o bezdomovce, ale pravděpodobně ano...*“ [Šebek 2013].

b. Zimní období a mráz

Druhým typem článků je zobrazování života bezdomovců přes zimu. Hovoří o osobách bez přístřeší v souvislosti s mrazem, s nepříznivými klimatickými podmínkami, nepřízní tuhé zimy či ochlazením. Tato kategorie se často prolíná s kategorií o sociálních službách. Velký počet článků je o úmrtí bezdomovců, nalezení umrznutých bezdomovců, v lepším případě zachráněných. „*Doktor mohl u staršího muže už jen konstatovat smrt. (...) Bezdomovec pravděpodobně umrznul...*“ [Matoušek 2013].

Část článků referuje o poskytování a zajišťování nadstandardních nocleháren, lůžek a „teplých židlí“ v mrazivém období. „*Naproti tomu jsme ale letos navýšili běžnou kapacitu noclehárny o 11 přistýlek. Co se týká tzv. teplých židlí, tak těch máme pro cca 35 osob...*“ [Hernandezová 2013].

Tento obsah je konstruován pozitivně, budí soucit a navozují ho i používané výrazy, které asociují lítost. Vzbuzují zájem a potřebu pomoci. Ač jsou zde bezdomovci vyobrazováni i jako „odmítači“ služeb v mrazivém, chladném počasí – kvůli vlastnění psa či

nedostatku soukromí, tak se to dá pochopit a opět to navozuje pocit soucítění s těmito lidmi.

Tuto kategorii bych tedy zhodnotila tak, že v létě jsou lidé bez domova zobrazováni jako agresivní a obtěžující individua, jako žebráci a lidé, které je třeba „vyhnat“ a nemít nad nimi slitování. Naopak v zimě jsou osoby bez přístřeší vnímány jako chudáci a osamocení lidé v mrazivém počasí, lidé, kterým se musí pomoci. Obsah článků navozuje lítost a soucit.

Z důvodu přehlednosti o absolutní četnosti článků, které jsem vybrala a posléze rozřadila do kategorií, jsem vytvořila tabulku, která jasně ukazuje frekvenci článků v daných kategoriích.

Tabulka 1. Frekvence článků spadajících do jednotlivých kategorií zobrazení bezdomovců:

Kategorie	Frekvence (absolutní četnost)
Neutrální	11
Obecné články	11
Pozitivní	30
Bezdomovci jako oběti zločinců	7
Sociální služby	13
Bezdomovci a/vs. policie - Napadení bezdomovce policisty	2
Pocasí - zimní období a mráz	8
Negativní	34
Bezdomovci a veřejný prostor	9
Bezdomovci jako zločinci	7
Bezdomovci a/vs. policie - Policisté "pomáhají a chrání"	16
Pocasí - léto, teplé počasí	2
Celkem článků	75

Z tabulky 1. můžeme pozorovat absolutní četnost článků a jejich zobrazování bezdomovců. Jak můžeme vidět, nejvíce článků je obsaženo v kategorii Bezdomovci a/vs. policie. Druhou dominantní skupinou článků je Kriminalita a bezdomovci, která je však rozdělena do dvou podskupin. Každá z nich se řadí do jiného vyobrazování bezdomovectví. Podskupina „Bezdomovci jako zločinci“ spadá do negativního vnímání, zatímco u podskupiny „Bezdomovci jako oběti“ je to naopak.

6 Interpretace výsledků výzkumu

V této kapitole shrnu výsledky analýzy celého výzkumu. Výzkumná, analytická část je zaměřená na konstruování mediálního obrazu bezdomovectví v lokálním deníku, konkrétně v Plzeňském. Články deníku se zaměřují tedy na problematiku bezdomovectví především na regionální úrovni.

Kategorie jsem následně hodnotila na stupnici neutrálnosti: negativní, neutrální, pozitivní. Toto rozpětí jsem poté doplnila i o přesnější analýzu použitých výrazů a znaků nalezených v obsahu daných článků. V rámci mé analýzy jsem dospěla k závěru, že není jednoduché vyjádřit, jakým způsobem je bezdomovectví v lokálním tisku prezentováno, respektive jaký styl prezentace je dominantnější. Neutrální vyznění mají pouze zprávy v první skupině: Obecné články o bezdomovectví. Jedná se o zprávy o výzkumech, datech posbíraných z dotazníků a sčítání lidí bez přístřeší. Ostatní kategorie se už pohybují na opačných stranách škály. Tři tematické kategorie vyznívají pozitivním způsobem a u čtyř dalších převažuje negativní konstrukce mediálního obsahu, počítám-li i podskupiny kategorií. Pozitivní jsem shledala skupiny článků: Kriminalita spojená s bezdomovectvím – Bezdomovci jako oběti zločinců, Sociální služby bezdomovcům a charita, Bezdomovectví, roční období a počasí – Zimní období a mráz. Negativně se jeví články v těchto kategoriích: Bezdomovci a veřejný prostor, Kriminalita spojená s bezdomovectvím – Bezdomovci jako zločinci, Bezdomovci a/vs. policie, Bezdomovectví, roční období a počasí – Léto, teplé počasí a vysoké teploty.

Jak jsem již zmínila, není tedy jednoduché přesně říci, jaký charakter článků převažuje a zda je konstrukce mediálního obsahu článků o bezdomovectví spíše negativní či pozitivní. Odpovědí na mou výzkumnou otázku je, že bezdomovci jsou prezentováni rozdílným způsobem v letních měsících a zimních měsících. Lidé bez domova jsou v zimě prezentováni s určitým soucitem a projevem solidárnosti, články působí pozitivně s ohledem na tuto problematiku. Naopak nastane-li teplé počasí obsah článků se změní a působí velmi negativně,

osoby bez přístřeší otravují život spoluobyvatelům města, žebrají a působí agresivně, obsah článků je velmi nelichotivý.

Ve společnosti převládá negativní mínění a veřejnost se staví k této problematice záporně [Průdková, Novotný 2008]. Je ovšem otázkou, jak moc ovlivňují média a v tomto případě lokální regionální deník postoje veřejnosti. Je obtížné říci, co je hlavním důvodem, respektive příčinou tohoto postoje, je jisté, že média v tomto případě hrají určitou roli. Přičemž v tomto kontextu můžeme hovořit například o selektivní expozici, kdy si jedinci vybírají články, které budou číst, které jsou v souladu s jejich postoji a snaží se odhrnovat naopak ta sdělení, s nimiž nesouhlasí a mají opačný názor. Selektivita je jeden z klíčových percepčních mechanismů a čtenář, který nahlíží negativním způsobem na bezdomovce nebude číst soucitné články o bezdomovectví. Ale naopak si přečte článek, který bezdomovce vykreslí v negativním světle, protože tento názor sdílí.

7 Závěr

Tato bakalářská se zabývala průzkumem mediálního obsahu článků online verze Plzeňského deníku zaměřených na téma bezdomovectví. Metodou výzkumu byla zvolena sémiotická analýza, která je součástí kvalitativního přístupu, což do jisté míry ovlivnilo výsledky celého výzkumu. Podařilo se mi seznámit se s problematikou a fenoménem bezdomovectví z pohledu teorie a následně propojit s empirickou částí mé práce.

V rámci sémiotické analýzy byly zkoumány vybrané články a následně byly jejich významy interpretovány pomocí negativních a pozitivních valencí. Cílem této práce bylo rozklíčovat významy mediálních obsahů zaměřených na bezdomovce v sedmdesáti pěti článcích. Vybrala jsem Plzeňský deník z důvodu zaměření bakalářské práce na lokální tisk a také z důvodu, že čtenost Deníku patří mezi nejvyšší. Články, které jsem z tohoto deníku vybrala, jsem posléze rozřadila do šesti kategorií a následně jednotlivě zkoumala pomocí sémiotické analýzy obsahu. Výsledky mé analýzy jsem poté interpretovala v kapitole 6.

Z mé práce a výsledků analýzy vyplývá, že mediální obsah bezdomovců v článcích za rok 2013, 2014, a ledna 2015 se pohybuje na negativní i pozitivní hranici škály. Postoje společnosti se liší, pohybují se na stupnici od jednoho extrému k druhému. Tím jedním je extrémní zahleděný soucit a druhým je nenávisť a pohrdání [Průdková, Novotný 2008].

Průdková a Novotný [2008] tvrdí, že bezdomovectví je z pohledu laické veřejnosti vnímáno především negativně a zajímalo mě, zda na tomto jevu mají podíl i média, zde tedy regionální tisk. Tvrzení, že za vnímáním bezdomovectví tímto negativním způsobem stojí především mediální sdělení, se objevuje u spousty autorů v České republice, kteří se touto problematikou zabývají.

Samozřejmě nemůžu předložit jasná tvrzení a výsledky o tom, že tomu tak je. Z mé práce ale vyplývá, že Plzeňský deník má „na svědomí“ potvrzování a posilování stereotypů, které se v české společnosti objevují, například se lidé

nejčastěji domnívají, že si bezdomovci za svou situaci mohou sami, mají je zakódované pouze s alkoholem v rukou a jako kriminální živli. Téměř více jak polovina mnou navolených kategorií tematických okruhů byla shledána jako negativně nahlížející na bezdomoveckou problematiku. Několik dalších skupin článků, tedy obsahů mediálních sdělení, byla zhodnocena jako pozitivně působící. Tedy není možné říci, jaký způsob prezentace v regionálním tisku převládá, což můžeme vidět v Tabulce 1.

Na základě mé práce, zvolené metody analýzy a jejích výsledků není možné dělat zakončení platné na celou společnost, neboť se jedná o kvalitativní výzkum a spíše jsem se zaměřila na poodhalení skutečností, které jsou provázané s médii a problematikou bezdomovectví prostřednictvím sémiotické analýzy. K diskuzi je otázka selektivní expozice, díky ní nemůžeme říci, zda média hrají hlavní roli a jsou příčinou negativního vnímání lidí, nebo zda jsou to preference lidí samotných, kteří dávají přednost článkům, které utvrzují jejich názory a pohledy, a dokonce vyhledávají daný obsah.

Pro toto téma jsem se rozhodla, protože existenci lidí bez domova nemůžeme přehlížet a myslím si, že tato práce a analýza mediálních obsahů by mohla přispět k poznání této problematiky a k vymanění se z posilování stereotypů a zkušeností, které si lidé vytvářejí i na základě jediné zkušenosti s chováním bezdomovců.

8 Seznam použité literatury

1. Barták, M. 2011. „Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty“. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky.
2. Barthes, R. 2004. „Mytologie“. Praha: Dokořán.
3. Burton, G., Jiráček, J. 2003. „Úvod do studia médií“. Brno: Barrister.
4. Disman, M. 2000. „Jak se vyrábí sociologická znalost“. Praha: Karolinum.
5. Doubravová, J. 2002. „Sémiotika v teorii a praxi“. Praha: Portál.
6. Eco, U. 2009. „Teorie sémiotiky“. Praha: Argo.
7. Hendl, J. 2005. „Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace“. Praha: Portál.
8. Hradecký, I., Hradecká. 1996. „Bezdomovství – extrémní vyloučení“. Praha: Naděje.
9. Janata, Z., Kotýnková, M. 2002. „K bezdomovství a možnostem jeho prevence“. Sociální politika, 2002, č. 11: str. 3-6.
10. Janebová, R. 1999. „Proces vzniku a stádia bezdomovství“. Sociální práce, 1999, č. 4: str. 27-28.

11. Jirák, J., Köpplová, B. 2003. „*Média a společnost – stručný úvod do studia médií*“. Praha: Portál.
12. Matoušek, O. 2003. „*Slovník sociální práce*“. Praha: Portál.
13. Mareš, P. 1999. „*Sociologie nerovnosti a chudoby*“. Praha: Slon.
14. McQuail, D. 2009. „*Úvod do teorie masové komunikace*“. Praha: Portál.
15. Průdková, T., Novotný, P. 2008. „*Bezdomovectví*“. Praha: Triton.
16. Šuplová, D. a kol. 2007. „*Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*“. Praha: Grada
17. Trampota, T., Vojtěchovská, M. 2010. „*Metody výzkumu médií*“. Praha: Portál.
18. Vágnerová, M. 2004. „*Psychopatologie pro pomáhající profese*“. Praha: Portál.

8.1 Internetové zdroje

1. FEANTSA. 2005. „*ETHOS – European Typology on Homelessness and Housing Exclusion.*“ [online]. Brusel: FEANTSA. [cit. 14. 1. 2015]. Dostupné z:
http://www.feantsa.org/spip.php?action=acceder_document&arg=221&cle=8e3e51a42f60896a7e21557b9fda79992e7f8833&file=pdf%2Fcz.pdf

19. Hradecký, I. a kol. 2007. „*Definice a typologie bezdomovství*. [online]. Praha: Naděje. [cit. 10. 1. 2015]. Dostupné z:

http://www.azylovedomy.cz/soubory/48_Definice%20a%20typologie%20bezdomovstvi.pdf
2. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2014. „*Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*.“ [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 3. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>
3. Váně, J., Kalvas, F. 2014. „*Fenomén bezdomovectví*.“ [online]. Plzeň: Katedra sociologie, Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni. Dostupné z:

http://socialnisluzby.plzen.eu/Files/soc/dokumenty/bezdomovectvi_zkrace_na_verze.pdf
4. VLTAVA-LABE-PRESS. 2000. „*O firmě*.“ [online]. Praha. [cit. 10. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://www.vlp.cz/o-vlp/o-firme.html>
5. VLTAVA-LABE-PRESS. 2000. „*O firmě*.“ [online]. Praha. [cit. 10. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://www.vlp.cz/internet/denikcz.html>

8.2 Použité články z Plzeňského deníku

1. ČTK. 2014. „*V Plzni roste počet bezdomovců, situace se má ještě zhoršovat*.“ [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:

http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/v-plzni-roste-pocet-bezdomovcu-situace-se-ma-jeste-zhorsovat-20140318.html

2. Hernandezová, S. 2013. „*Bezdomovce čeká polévka, večeře i teplá židle*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/bezdomovce-ceka-polevka-vecere-i-tepla-zidle-20131224.html
3. Hernandezová, S., Říský, M. 2013. „*Mrzne. Pro lidi na ulici je i ubytovna*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 23. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/mrzne-pro-lidi-na-ulici-je-i-ubytovna-20130117.html
4. Korelus, P. 2013. „*Policisté kontrolovali bezdomovce*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/policiste-kontrolovali-bezdomovce-20130906.html
5. Korelus, P. 2014. „*Cestující na autobusovém nádraží obtěžují žebráci*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/cestujici-na-autobusovem-nadrazi-obtezuji-zebraci-20140806.html
6. Matoušek, L. 2014. „*Bezdomovci močili u katedrály sv. Bartoloměje na lavičku*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://plzensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/bezdomovci-mocili-u-katedraly-sv-bartolomeje-na-lavicku-20140521.html>
7. Mrázová, K. 2014. „*Bezdomovci odmítají pomoc*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 23. 2. 2015]. Dostupné z:

http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/bezdomovci-odmitaji-pomoc-20141104.html

8. Mrázová, K. 2014. „*Plzeň se zaměří na bezdomovce, chce jim pomáhat*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 23. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/plzen-se-zameri-na-bezdomovce-chce-jim-pomahat-20140604.html
9. Říský, M. 2014. „*V Plzni proběhlo sčítání bezdomovců*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:
http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/v-plzni-probehlo-scitani-bezdomovcu-20140210.html
10. Říský, M. 2014. „*Strážníky napadla skupina bezdomovců přímo v centru Plzně*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 23. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://plzensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/strazniky-napadla-skupina-bezdomovcu-primo-v-centru-plzne-20140502.html>
11. Šebek, S. 2013. [online]. „*Z altánku v H. Týně se stala noclehárna bezdomovců*“. Plzeňský deník. [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://plzensky.denik.cz/z-regionu/z-altanku-v-h-tyne-se-stala-nocleharna-bezdomovcu-20130503-csht.html>
12. Švec, M. 2014. „*Pes bezdomovců roztrhl strážníkovi kalhoty*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:
<http://plzensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/pes-bezdomovcu-roztrhl-straznikovi-kalhoty-20141118.html>
13. Švec, M. 2014. „*Policisté měli umlátit bezdomovce*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://plzensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/policiste-meli-umlatit-bezdomovce-20140924.html>

14. Švec, M. 2013. „*Zátah policistů mířil do sadů*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 23. 2. 2015]. Dostupné z:

http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/zatah-policistu-miril-do-sadu-20130710.html

15. Tolarová, M., Veselá D. 2014. „*Co s bezdomovci a obtěžujícími partičkami*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z:

http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/co-s-bezdomovci-a-obtezujicimi-partickami-20140917.html

16. Vejvodová, M. 2014. „*Vstupní brána do Borského parku? Věční opilci a otravové*“. [online]. Plzeňský deník. [cit. 25. 2. 2015]. Dostupné z:

http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/vstupni-brana-do-borskeho-parku-vecni-opilci-a-otravove-20140918.html

9 Summary

This bachelor thesis „Image of homeless people in local press“ deals with local media’s view of the issue of homelessness. I focused on the analysis of articles, their signs and interpretation of meaning in terms of positive and negative valency. Aim of this thesis is to identify media statements. Articles were taken from an online source of the Pilsen region newspaper. With a help of qualitative research, it shows the meaning of various media statements. Particularly the virtue of a semiotic analysis is in use. First part of the thesis is about theoretical analysis of the homelessness phenomenon. There is an explanation of a definition of homelessness, typology and characteristics of people without a home. This matter is discussed in term of legislative and a very important part, raising a question of the cause of homelessness. Second part of the thesis is dedicated to research. It includes a presentation of methodology, qualitative research and semiotic analysis of used articles and their contents, interpretation of results and overall conclusion of the thesis, focused on the interpretation of homeless people in the local press.

10 Přílohy

Příloha č. 1 a č. 3: ETHOS tabulka – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v ČR

ETHOS – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR						1/2
<p>Bezdomovectví, sociální vyloučení spojené s absencí bydlení, je jedním z problémů, kterého se týká Strategie sociální ochrany a začleňování EU. Prevence bezdomovectví a reintegrace osob bez domova jsou otázkami, které vyžadují dobré pochopení procesů a mechanismů, které vedou do situací absence nebo ztráty domova.</p> <p>FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS.</p> <p>Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovectví. Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina využít</p>			<p>užívat (fyzická oblast); mít prostor pro vlastní soukromí s možností sociálních vztahů (sociální oblast); mít právní důvod k užívání (právní oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení – všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení. ETHOS tedy člení osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto konceptní kategorie se dále člení na 13 operačních (pracovních) kategorií, v rámci realizovaného národního projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR byl vytvořen soubor národních subkategorií. Typologie tak může být využita pro monitoring bezdomovectví, pro vytváření politik a jejich rozvoj a vyhodnocování.</p>			
Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*	
BEZ STŘECHY	1 Osoby přezívací venku	1.1 Veřejné prostory nebo venku (na ulici)	Osoby přezívací na ulici nebo ve veřejně přístupných prostorech bez možnosti ubytování	1.1.1 Osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jiskrné, odstavné vagon, stany, garáže, prádelny, sklepy a půdy domů, vraky aut)	b	
	2 Osoby v noclehárně	2.1 Noclehárna	Osoby bez obvyklého bydliště, které využívají nízkoprahové noclehárny	2.1.1 Osoby v nízkoprahové noclehárně 2.1.2 Osoby sezonně užívající k přenocování prostory zařízení bez ložek	b b	
BEZ BYTU	3 Osoby v ubytovnách pro bezdomovce	3.1 Azylový dům pro bezdomovce	Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.1 Muži v azylovém domě 3.1.2 Ženy v azylovém domě 3.1.3 Matky s dětmi v azylovém domě 3.1.4 Otcové s dětmi v azylovém domě 3.1.5 Úplně rodny v azylovém domě 3.1.6 Osoby v domě na půli cesty	b b b b b b	
		3.2 Přechná ubytovna	Osoby ve veřejných ubytovnách s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.2.1 Osoby ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení) 3.2.2 Osoby v příštěší pro vystěhování z bytu	b b	
		3.3 Přechné podporované ubytování	Bezdomovci v přechném bydlení se sociální podporou	3.3.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	a	
	4 Osoby v pobytových zařízeních pro ženy	4.1 Pobytové zařízení pro ženy	Ženy ubytované krátkodobě v zařízení z důvodu ohrožení domácím násilím	4.1.1 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese	a	
				4.1.2 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající v azylovém domě	a	
	5 Osoby v ubytovnách pro imigranty	5.1 Přechné bydlení (azylové zařízení pro žadatele o azyl)	Imigranti v přechných ubytovnách z důvodu imigrace	5.1.1 Žadatelé o azyl v azylových zařízeních	a	
		5.2 Ubytovny pro migrující pracovníky	Osoby v ubytovnách pro migrující pracovníky	5.2.1 Migrující pracovníci – cizinci ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení)	a	
	6 Osoby před opuštěním instituce	6.1 Věznice a vazební věznice	Bez možnosti bydlení po propuštění	6.1.1 Osoby před opuštěním věznice	a	
		6.2 Zdravotnická zařízení	Zůstává dle z důvodu absence bydlení	6.2.1 Osoby před opuštěním zdravotnického zařízení	a	
		6.3 Zařízení pro děti	Bez možnosti bydlení	6.3.1 Osoby před opuštěním dětské instituce 6.3.2 Osoby před opuštěním péčovské péče	a a	
	7 Uživatelé dlouhodobější podpory	7.1 Pobytová péče pro starší bezdomovce	Seniory a osoby invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	7.1.1 Muži a ženy v seniorském věku nebo invalidé dlouhodobě ubytované v azylovém domě	b	
		7.2 Podporované bydlení pro bývalé bezdomovce	Dlouhodobě bydlení s podporou pro bývalé bezdomovce	7.2.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	a	

* Použité zkratky v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

ETHOS – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR						2/2
Konceptní kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*	
NEJISTÉ BYDLENÍ	8 Osoby žijící v nejistém bydlení	8.1 Přechné bydlení u příbuzných nebo přátel	Přechné bydlení u příbuzných nebo přátel	8.1.1 Osoby přechné bydlící u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení) 8.1.2 Osoby v podnájmu (nemají jinou možnost bydlení)	a a	
		8.2 Bydlení bez právního nároku	Bydlení bez právního nároku, nezákonně obsazení budovy	8.2.1 Osoby bydlící v bytě bez právního důvodu 8.2.2 Osoby v nezákonně obsazené budově	a b	
		8.3 Nezákonně obsazení pozemku	Nezákonně obsazení pozemku	8.3.1 Osoby na nezákonně obsazeném pozemku (zahradkářské kolonie, zemnice)	b	
	9 Osoby ohrožené vystěhování	9.1 Výpověď z nájemního bytu	Výpověď z nájemního bytu	9.1.1 Osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu	a	
		9.2 Ztráta vlastnictví bytu	Ztráta vlastnictví bytu	9.2.1 Osoby ohrožené vystěhování z vlastního bytu	a	
	10 Osoby ohrožené domácím násilím	10.1 Polícejně zaznamenané domácí násilí	Případy, kdy policie zasáhla k zajištění bezpečí obětí domácího násilí	10.1.1 Osoby ohrožené domácím násilím – polícejně zaznamenané případy – oběti	a	
NEVYHOVUJÍCÍ BYDLENÍ	11 Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách	11.1 Mobilní obydlí	Mobilní obydlí, které není určené pro obvyklé bydlení	11.1.1 Osoby žijící v mobilním obydlí, např. maringotka, karavan, hausbót (nemají jinou možnost bydlení)	a	
		11.2 Neobvyklá stavba	Nouzový přístřešek, bouda, chatrč, barák	11.2.1 Osoby žijící v budově, která není určena k bydlení, např. osoby žijící na pracovišti, v zahradních chatkách se souhlasem majitele	a	
		11.3 Provizorní stavba	Provizorní stavba	11.3.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a	
	12 Osoby žijící v nevhodném bydlení	12.1 Obydlené neobyvatelné byty	Bydlení v objektu označeném podle národní legislativy jako nevhodné k bydlení	12.1.1 Osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nezpůsobilým k obývání (dříve mohlo být obyvatelné)	a	
	13 Osoby žijící v přelidněném bytě	13.1 Nejvyšší národní norma definující přelidnění	Definované jako překračující nejvyšší normu podle rozměru nebo počtu místností	13.1.1 Osoby žijící v přelidněných bytech	a	

* Použité zkratky v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

Příloha č. 2: Domény bezdomovectví a vyloučení z bydlení

